

Sperwer *Accipiter nisus* prefereert muizenmenu

Gerard Ouweneel

Toen ik op 14 februari 2022 na thuiskomst, kort na tweeën 's middags, gewoontegetrouw de tuin op vogels scande viel geen veer te ontdekken. Tot een beweging onder de voertafel aandacht trok. Dáár troonde Mazzelaar, onze gewaardeerde wijkspersperwerman. Of liever, een Mazzelaar. Want langzamerhand ben ik kwijt hoeveel verschillende mansperwers wij in de loop van de tijd het jaarrond in ons achtertuintje mochten verwelkomen. Hij zat er ontspannen bij. Met een krop als een struma, dus kennelijk bezig met een uitbuiksessie. Ik nam aan dat een succesvol verlopen jachtraid op een dierbaar vinkje, meesje of musje hem tot in de takkenwirwar onder de voertafel had gevoerd. En dat hij ter plekke de bemachtigde buit had opgepeuzeld. In stilte hoopte ik dat die prooi niet een van de drie kepen geweest was, vogels die de hele winter de tuinvogelscene extra hadden opgefleurd.

Onder en rond die voertafel leidt een muizencommune een liederlijk dus kroostrijk bestaan. Meestal behoeven wij niet lang te turen om ze heen en weer te zien ijlen, op weg naar een onbekend doel, met de motoriek als van de speelgoedtreintjes van het dierenrijk. Ook nu snelde er eentje voorbij, langs Mazzelaar. Deze explodeerde uit zijn ogenschijnlijke uitbuiklethargie en stortte zich in de vegetatie, achter de muis aan. Even later dook hij zonder buit uit het grondgewas op. En nam hij weer positie in. Door de immer klaarliggende Audubon Swift was te zien hoe hij leek weg te dommelen. Maar toen even later weer een muis voorbij stooft, schoot Mazzelaar opnieuw achter het schepsel aan de vegetatie in. Wederom zonder succes. Mij ging een licht op. Natuurlijk was hij eerder die dag er wel in geslaagd een muis bij de kladden te pakken. Dus geen sprake van een buitgemaakte mus of mees, maar een muis. En die was hem goed bevallen zodat hij, al uitbuikend, onder de voertafel zat te posten. Waarboven het immer zorgeloze mezenvolk zich alweer tegoed deed aan de inhoud van de boven tafel hangende voedersilo. Hun discobuitelingen ontging Mazzelaar niet. Maar hij hield zich in en bleef onder de tafel.

Degene die zich ertoe konden zetten kennis te nemen van mijn verhaaltjes kwam Mazzelaar al eerder tegen, een benaming die de mansperwers van het Maasdamse Plan Oost toebedacht kregen omdat wij ze gepokt en gemazzeld vonden. Gepokt om de witte vlekjes op schedel en bovendelen en gemazzeld omdat ze verbleven in een kennelijk dusdanig prooirijk wijkje dat ze er hun bestaan konden slijten. Eens was er eentje die ik ook kon betrappen als muizenjager. Vanaf een strategisch gesitueerde zijtak van de esdoorn placht hij zich te storten op een van de muizen die toen de kortbij de achterpui liggende vogelvoerplek frequenteerden. Met succes. Aan het inspirerende vooruitzicht om eens extra voor deze voor Sperwers ongewone jachtmethode en -buit te gaan zitten kwam voortijdig een einde. Echtgenote Els trof binnenshuis de sporen

van een minimuizencommune aan en dat pruimde ze niet. Het kwam tot echtelijk ongenoegen, met als uiteindelijke oplossing dat de vogelvoerplek verkaste.

Op de 15^e februari was ik uithuizig. De volgende dag, de 16^e dus, bracht regen en wind. Toen ik om 08.10 uur de tuin scande zat Mazzelaar onder de voertafel zich tegoed te doen aan een muis. Hij was er dus bijtijds bij geweest, zo vroeg dat ik mij afvroeg of hij niet op een van de dichtbij staande elzenstronken had overnacht teneinde het genot van een ontbijt op bed te ondergaan. Vanonder de tafel vandaan voerde hij de half opgepeuzelde muis mee naar het gazon waar hij zijn prooi mantelde. Na ook nog even op het scheidingshek te hebben gerust, ging hij er met de muisresten vandoor... Kauwen en Eksters plegen onze tuin 's morgens al vroeg aan te doen. Ik ging mij bezighouden met de obligate ochtendrituelen.

Toen ik om 10.00 uur weer het buitengebeuren opnam zat Mazzelaar in alle rust op een hekpaal opnieuw een muisbeest te kroppen, gemeten naar muizennormen naar mijn smaak een opmerkelijk fors exemplaar. Rond 13.00 uur, tijdens de lunch, troonde hij weer op zijn elzenstronk. Omdat ik de Swarovski op die stronk had ingesteld werd het een staande lunch. Om 13.25 uur stootte hij toe. Raak, zijn derde muisprooi sinds het begin van de ochtend. Hij ging ook deze direct kroppen. 'De muizen moeten z'n strot uitkomen', merkte Els tevreden op. Zij had in Mazzelaar een medestrijder in haar antimuizenacties gevonden.

Omdat ik hem 's ochtends de 17^e al om 07.50 uur op zijn elzenstronk zag zitten rees opnieuw de vraag of daar de nacht was doorgebracht. Een klein uur later, om 08.55 uur, dook hij vanaf die uitkijkpost naar de grond en onder de tafel de vegetatie in. Geen buit. De rest van de dag was gereserveerd voor een op-en-neertje naar Drenthe, naar Dwingeloo, zodat wij geen getuige konden zijn van Mazzelaars wederwaardigheden met en in de muizencommune. Wél moest ik die dag af en toe aan hem denken. In Dwingeloo lichtte ik Rob Bijlsma in over de sperwerbelevissen, waarbij Rob enkele ingewijde terzijdes plaatste.

Omdat er windsnelheidsrecords werden gebroken knalden op vrijdag de 18e bij Weerplaza in De Bilt de champagnefleskurken. Eerst laat in de ochtend, om 11.30 uur, betrok Mazzelaar zijn elzenstronk. Toen ik bij de lunch voor de tweede maal gelegenheid had voor een buitenscan, zat hij met volle krop op z'n stomp, zich wijdpoots schrap zettend tegen de nog verder aanwakkerende wind. Nadat deze hem te bar werd volgde er een transit naar de voertafel. Ook vanaf die plek ging hij door met het afspeuren van de grond. Helaas moesten wij in de tuin wat zaken vastsjorren. Aan het eind van de middag had hij weer zijn elzenstomp betrokken. Bij windkracht 10! Hoewel Mazzelaar met moeite overeind bleef, zette hij zijn grondspuurwerk door. Zaterdag de 19^e had hij al om 08.25 uur op de voertafel plaatsgenomen. Ik vond hem er aardig verformfaaid uitzien. Dat vond hijzelf kennelijk ook want er volgde een uitgebreide toiletbeurt, een bezigheid die een klein uur in beslag nam. Door de scoop viel schitterend te observeren hoe zorgvuldig dat toilet maken verliep... veertje voor

veertje en steeds opnieuw. Het was het laatste maal dat we hem zagen, althans, tot de 26^e. Toen schoot om 08.50 uur een mansperwer door de tuin. Na even gerust te hebben in de esdoorn was hij alweer weg. Naar de elzenstomp en voertafel keek hij niet om. Was het 'onze' Mazzelaar? Of een andere?

Nu zit ik niet de hele dag naar buiten te koekeloeren dus het kan best zijn dat hij in die kleine week van afwezigheid wel langskwam. Maar in ieder geval kan van langdurige muizenjagerij en schranspartijen geen sprake zijn geweest. En dat ze beslist niet waren uitgeroeid, krijgen wij via de taferelen die zich onder de tafel afspelen indringend ingeprent. Ik mis onze muizenjager hevig. Els ook. Zij vreest dat hij als gevolg van obesitas de pijp is uitgegaan, van muizenobesitas dus. Ik kreeg visioenen van een ergens in Plan Oost tegen een glazen pui doodgevlagen Mazzelaar. En ook vroeg ik mij af of, na een paar maanden afwezigheid, de terugkeer van Halsbandparkieten ertoe had bijgedragen dat Mazzelaar de tuin was gaan mijden. Op Halsbandparkieten zijn weinig vogels gesteld... tot Kauwen en Eksters toe. Toen bij een bezoek Janus Verkerk een poosje het muizen Sodom en Gomorra onder de voertafel op zich had laten inwerken, stelde hij vast dat het in ieder geval Bosmuizen waren, maar dat er waarschijnlijk ook Huismuizen rondrenden.

De Sperwer staat te boek als hoofdzakelijk vogelvanger, zij het dat bij prooionderzoeken incidenteel ook resten van zoogdieren aangetroffen worden, (jonge) konijnen en dan muizen. De door mij zeer gerespecteerde Ian Newton schrijft in zijn sperwermonografie: 'The Sparrowhawk is the only raptor in Europe which primarily eats small birds'. Newtons beschrijving over de vangstmethoden 'still-hunting' en 'hunting on foot' geven daarbij een voorzet voor hetgeen zich in onze tuin afspeelde. 'Still-hunting' staat voor jacht vanaf een uitkijkpost en 'foot-hunting' wanneer ze voortgaan over de grond. Welnu, beide methoden liet Mazzelaar die paar dagen overtuigend zien. Zowel Tinbergen als Glutz von Blotzheim noemen voorbeelden dat het muizenaandeel in het sperwermenu tijdelijk ver bovengemiddeld kan zijn op plekken met een overvloedige aanwezigheid van die prooien. Bij de tussen 1982 en juli 1992 in Drenthe verzamelde en onderzochte *c.* 5600 sperwerprooien bevonden zich, samengeteld, 112 zoogdieren. Daarbij bevonden zich 60 rosse woelmuizen, waarmee deze het lijstje aanvoerde.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4. Falconiformes. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Newton I. 1986. The Sparrowhawk. Poyser, Carlton.
- Ouweneel G. 2022. De Mazzelaar-dynastie. In: Thuisvogels: 81-90. KNNV Uitgeverij. Zeist.
- Tinbergen L. 1946. De Sperwer als roofvijand van zangvogels. *Ardea* 34: 1-213.

Adres: Lijster 17, 3299 BT Maasdam, glo@xs4all.nl